

Cinema

Lubitsch a TV3: TO BE OR NOT TO BE i algunes reflexions

per Pere Cornellas

Cine Club Sabadell

Poques vegades l'obra d'un autor ha arribat tan desordenadament, o no ha arribat, com en el cas de Lubitsch (TO BE OR NOT TO BE, 1942, es va estrenar amb 29 anys de retard). He vist només una dotzena de les seves pel·lícules, poc més poc menys, i no dec ser pas dels més desafortunats d'entre els de la meua generació. Aquestes notes que segueixen, per tant, són un acostament necessàriament mancat.

Hi ha, però, una primera observació que crec evident: TO BE OR NOT TO BE no és un Lubitsch pur -en el sentit en què ho són FRENCH CANCAN (1954), de Renoir; TEA AND SYMPATHY (1956, TE Y SIMPATIA), de Minnelli; o THE TOUCH (1970, LA CARCOMA), de Bergman, per citar tres casos ben diferents. Es deu, crec, a un fet decisiu: l'estil condiciona radicalment l'obra de Lubitsch -i sense que això vulgui dir el contrari amb respecte a qualsevol altre autor. La solitud dels personatges de Ford, la marginació dels de Huston o la rebel·lia dels de Ray, per posar tres exemples ben coneguts, configuren els tres móns respectius. Són personatges plens de densitat i ho són perquè el món cinematogràfic on es mouen queda marcat per la seva presència. Tanmateix, Lubitsch opera a l'inrevés: el seu estil crea un univers dins del qual viuen els personatges, que formen aquest univers, no perquè el marquin sinó perquè són l'univers mateix, un espai filmic -visual- on tot és indestruïble, una determinada mirada -o potser una determinada manera de mirar- que ho omple tot: el toc Lubitsch. Si no hi és, si no es respira durant tota la pel·lícula l'atmosfera que li és consubstancial, o només hi és a estones, els personatges es mantenen, però el seu medi d'acció, més despersonalitzat, els fa perdre força.

I així, malgrat que el gènere i les relacions entre els personatges de TO BE OR NOT TO BE continuen essent lubitschians -la comèdia, el triangle-, el to modifica el món que els conté. I és aquest to precisament el fonamental als seus films. Seria quedar-se a la superfície si només es digués que Lubitsch és un dels grans directors de pel·lícules d'espectacle del cinema mut alemany, que ha creat un gènere (la comèdia sofisticada i de "boulevard",

Ernst Lubitsch.

l'ambient de la qual acostuma a ser París), que ha sabut explicar amb una especial sornegueria les històries més frívoles, que ha dirigit Jeanette MacDonald, Maurice Chevalier i d'altres a les operetes musicals de més èxits dels anys trenta i que ha jugat al seu gust amb els marcs històrics de més luxe. Tot això, que és cert, està tractat, a més, amb una subtilitat, una delicadesa, una elegància i una discreció (aquells fora de camp d'ÀNGEL, 1937) que venen donats per la pàtina que envolta tot el seu cinema. Més que els deliciosos detalls que omplen els seus films, el toc Lubitsch és això. I és aquest tel el que es troba a faltar a TO BE OR NOT TO BE.

La farsa del film, amb alguns moments dramàtics, serveix, com diu el mateix Lubitsch a rel de l'atac que va sofrir al seu temps la pel·lícula, per "satiritzar el món dels actors, al mateix temps que l'esperit i la baixesa nazi" i mostra "el nazisme amb molta més autenticitat que la major part de

Una seqüència del film. (1942).

RestaurantJoan
Maragall, 6 iAdvocat
Cirera, 38
(Plaça del Gas)

Telèfon 725 23 00

SABADELL

novel·les, articles i films que tractaven el tema". Cert. Però de la mateixa manera que aquest to de farsa, precisament, possibilita la riulla fàcil, fa difícil el somriure, més maliciós, que acostava Lubitsch a Molière, a qui el cineasta admirava incondicionalment. L'univers lubitschià es basa en el fingiment i l'engany, vistos tot rient, però resultants d'un escepticisme ben clar. Lògi-

cament, aquestes característiques també són presents a TO BE OR NOT TO BE; el professor Siletsky (Stanley Ridges) traeix Polònia; Maria Tura (Carole Lombard) traeix el professor Siletsky, enganyat també per Joseph Tura (Jack Benny); tots enganyen els nazis, portant el joc ficció/realitat a l'extrem (abans, el mateix Lubitsch ens havia enganyat igualment a la segona seqüència del film, quan una simple representació teatral se'ns presentava com a representació de la veritat directa). En un altre ordre de coses, Maria enganya el seu marit, molt més cínica-ment que el tinent (Robert Stack), que està disposat a parlar amb Joseph. Això darrer és més Lubitsch que tot el que té a veure amb l'intriga nazi, perquè els motius de l'engany són més frívols i, per tant, és més amarg que Maria enganyi el seu marit per la seva personal satisfacció lúdico-crònica que no que el tinent mati el professor, la fingida elegància del qual el fa un personatge del tot lubitschià. Són aquests detalls -la sortida del pati de butaques del tinent (amb la graciosa broma del final); Maria, anant-se a canviar del vestit, per guanyar temps, però també per resultar més atractiva; Joseph, intentant constatar, sempre que parla amb algú, la fama del seu nom, etc. -i dues excel·lents elipsis -quan Maria va a casa del llibreter, sabem que el tinent ha anat a casa seva; mostrant-nos el Coronel Ehrhardt (Sig Ruman) comunicant a Maria la mort del professor, Lubitsch ens estalvia la típica escena de la trobada del cadàver- el millor del film. La resta és divertit, agradable i conduït amb habilitat, però inferior.

La companyia d'actors representa la farsa en el teatre de la vida, en un moment en què la ficció esdevé una eina vital perquè la història es desenvolupi pel camí desitjat. Un seguit d'enganys, contra-enganys, impostures i confusions jalonan tota la pel·lícula en un deliciós trajecte pel món del divertiment. La reflexió que aquesta estructura narrativa i de guió proposa està només apuntada, però és suficient: la representació, la inter-influència món real/món imaginari i, més concretament, el moment de la mort del professor -mort real- a l'escenari d'un teatre, davant d'actors que interpreten el paper d'actors i, més encara, davant nostre, espectadors supremes -escena aquesta darrera definitiva i culminant dins el procés reflexiu abans esmentat.

TO BE OR NOT TO BE, en definitiva, és una bona comèdia, però és lluny de trobar-se entre les millors obres del seu autor. ■

Filatèlia

Marcofília i esport

per BAF

La Marcofília, una de les rames de la Filatèlia, és el col·leccionisme de les marques que empra el correu per l'anul·lació dels signes postals i que vulgarment coneixem amb el nom de mata-segells. El seu estudi, per la seva amplitud i des de la seva implantació fins als nostres dies, ens permet un bon coneixement de l'història, amb un escàs marge d'inexactitud. I dintre d'aquestes marques o mata-segells es troben les que l'Administració concedeix amb el nom d'especials, per a recordar una efemèride que mereix perpetuar-se. I l'estudi d'aquests és encara més apassionant, si amb voluntat ferma s'arriba a conclusions exhaustives. Els temes que els mata-segells especials ens deparen, són tan variats i extensius que es poden incloure en totes les col·leccions temàtiques sense excepcions.

Avui, i concretant, ens endinsarem en una temàtica esportiva com és el ciclisme, aprofitant els mata-segells que ha proporcionat la celebració un any més, de la popular VOLTA CICLISTA A CATALUNYA, una tradicional carrera internacional de les més antigues. La d'enguany és la 64ª i al llarg

de la seva història té concedits una bona col·lecció d'encunys especials. El primer que va obtenir és de l'any 1954; avui una peça notable i, per la seva raresa, cercada amb gran interès pels especialistes. Passen 18 anys per a obtenir noves impromptes i és en la Volta de 1972 i anys successius. Fins el 1983 consistien en un sol mata-segells per a tots els dies que la volta corria per les nostres carreteres i sempre amb l'estafeta de Barcelona. Com que la constància arriba a vèncer totes les resistències, aquest 1984 ha vist compensats tots els esforços que cada any es feien obtenint un mata-segells especial per a cada una de les finals d'etapa. La col·lecció s'ha enriquit, doncs, amb impromptes de SANT BOI DE LLOBREGAT, TÀRREGA, BARCELONA, MANRESA, LLANÇÀ i GIRONA, totes de molt bella factura i que lluiran per dret propi en els àlbums dels afeccionats. La de LLANÇÀ, la de MANRESA i la de GIRONA, al nostre judici, són les millors.

Totes aquestes improntes concedides a l'organització de la Volta, es complementen amb les de rodet o mecàniques que, des del 1974, un mes abans de la sortida, ja van promocionant la carrera sobre tota la correspondència que surt de Barcelona.

La Secció Ciclista de la "Unió Esportiva de Sants", veterana entitat de casa nostra, mereix el reconeixement de tots els col·leccionistes, per la seva infatigable aportació que, any darrera any, incrementa tan substancialment els àlbums de la marcofília esportiva i concretament la ciclista. ■

**FILATÈLIA
DOMFIL**
SEGELLS I
MONEDES PER A
COL·LECCIONS

Sant Antoni, 3
Tels. 725 87 79 - 725 29 18